

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet kemijskog inženjerstva i tehnologije

ZBRINJAVANJE POLIMERNOG OTPADA

***Studij:* EKOINŽENJERSTVO**

Predmetni nastavnik:

Dr. sc. Zlata Hrnjak – Murgić, red. prof.
zhrnjak@fkit.hr

■ PLAN IZVOĐENJA NASTAVE

Kolegij se sastoji od

- predavanja
- seminara

Polaganje ispita:

- pismeni ispit

LITERATURA

- O. P. Springer, Ed., *Ekološki leksikon*, Barbat, Zagreb, 2001.
- N. L. Nemerow, *Waste Treatment, in: Encyclopedia of Polymer Science and Engineering*, H.F. Mark, N.M. Bikales, C. G. Overberger, G. Menges, J.Wiley, N. Y. 1986, **17**, 699.
- Z. Milanović, S. Radović, V. Vučić, *Otpad nije smeće*, Gospodarstvo i okoliš, Zagreb, 2002.
- M. Šercer, D. Opsenica, G. Barić, *Oporaba plastike i gume*,
■ Mtg topgraf d.o.o, Zagreb, 2000.
- J.D.Hamilton, R.Sutcliffe, *Ecological Assessment Polymers: Strategies for Products Stewardship and Regulatory Programs*,
■ J.Wiley & Sons, New York, 1996.

- J.Scheirs, *Polymer Recycling: Science, Technology and Applications*, J.Wiley & Sons, Brisbane, 1998
- H.Alter, *Disposal and Reuse of Plastics*, in Encyclopedia of Polymer Science and Engineering, H.F.Mark, N.M.Bikales, C.G.Overberger i G.Menges, , J.Wiley & Sons, New York, 1986, 5, p 103.
- A. L. Andrady, «*Plastics and the Enviroment*», J.Wiley & Sons, Hoboken, New Jersey, 2003.
- A. Azapagic, A. Emsley, I. Hamerton ”*Polymers, the Enviromental and Sustanible Development*” J. Wiley & Sons, N.Y. 2003.
- P. Sutanto, F. Picchioni, L.P.B. Janssen, K.A.J. Dierkes, J.W.M. Noordermeer, *Intern. Polym. Process.* 2 (2006) 211.

Sveučilišni priručnik - skripta

“Gospodarenje polimernim otpadom”,

Zlata Hrnjak-Murgić,

Fakultet kemijskog inženjerstva i tehnologije Sveučilišta u Zagrebu,

ISBN: 978-953-6470-74-7, Zagreb 2016.

SADRŽAJ

- 1. UVOD
- 2. ZAŠTITA OKOLIŠA
- 3. CJELOVIT SUSTAV GOSP. OKOLIŠEM
- 4. NAČELA ZAŠT. OKOLIŠA

- 5. UVOD U POLIM. KEM.
- 6. POLIMERNI OTPAD
- 7. GOSPODARENJE P. O.
- 8. RECIKILRANJE

UVOD U POLIMERNU KEMIJU

- **PRIMJENA POLIMERA**
- **SINTETSKI POLIMERI**
  - SINTEZA POLIMERA
    - 5.2.1. Adicijska polimerizacija
    - 5.2.2. Kondenzacijska polimerizacija
  - MOLEKULSKE MASE
  - NOMENKLATURA POLIMERA
  - OSNOVNA OBILJEŽJA POLIMERA
  - PRERADA POLIMERA
- **POLIMERNE MJEŠAVINE**

Izvori nastajanja polimernog otpada

Primjena polimera u svakodnevnom životu

ODJEĆA

Odjeća izrađena je od **prirodnih ili sintetskih polimera**, koji su prerađeni u vlakna.

Prirodna vlakna: celulozna (pamuk), svila, vuna.

Sintetska vlakna: najlon, poliesterska, poliamidna, polietilenska, polipropilenska.

OBUĆA

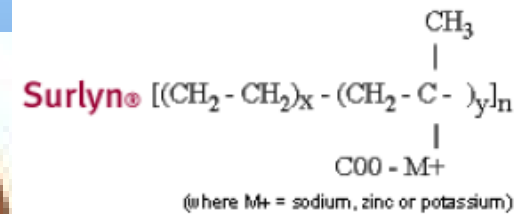
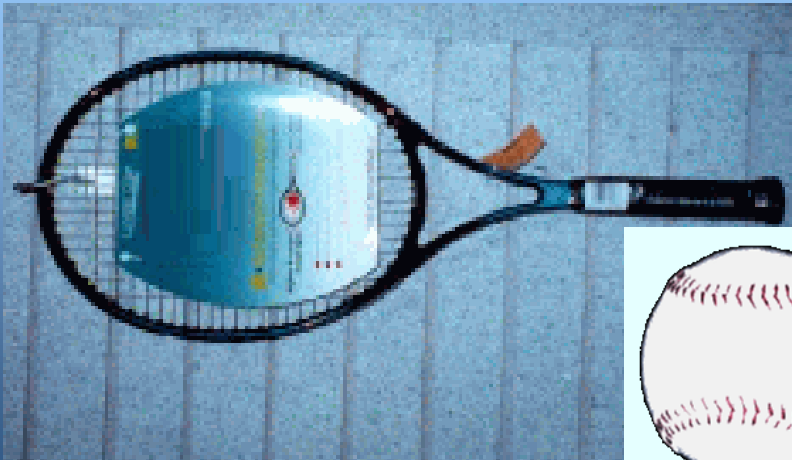
- Sva prikazana obuća izrađena je od neke vrste **polimera**
- Cipele su izrađene od **kože** - prirodni polimer
- Tenisice su izrađene od **kože, najlona, poliesteru, gume (SBS, stiren-butadien-stiren)**, a često su đonovi izrađeni od **poliizoprenske ili prirodne gume te poliuretana**.

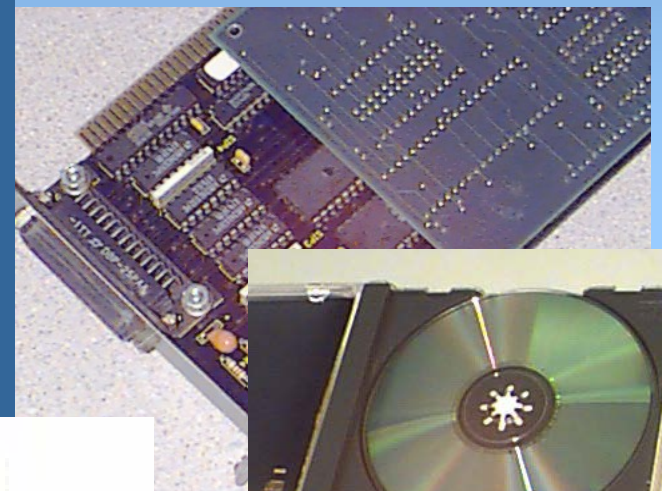
SPORTSKA OPREMA

- Teniska loptica – sastoji se od nekoliko vrsta polimera - vanjski sloj koža, šavovi od pamuka, a u unutrašnjosti se nalazi pamuk i prirodna guma
- Košarkaška lopta - izvana je izrađena od kože ili gume,, unutrašnjost je izrađena od izobutilenske ili butilne gume .
- Vanjski sloj loptice za golf izrađen je od surlyn, to je materijal ionomera termoplastične smole na bazi etilena /metakrilne kiseline.
- Teniski reket – okvir i drška su izrađeni od polikarbonata, a žice su od najlona.

DIGITALNA ELEKTRONIKA

- izolatori
- Vanjska kutija CD *plejera* izrađena je od plastike, npr. **polistirena** dok je unutrašnji dio izrađen od **epoksi smola**, kao što je to slučaj i kod *kompjutora*.
- CD disk je izrađen iz **polikarbonata**
- Telefon od **stiren-akrilonitrila**
- Kabeli se izrađuju se od **polietilena** i **poliisoprena**, poli(viniliden klorida).

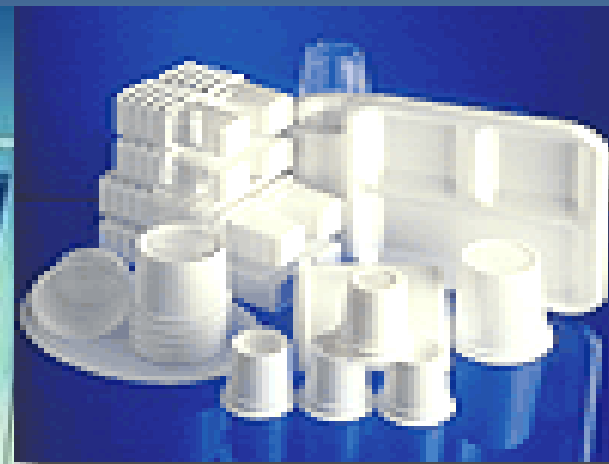
AMBALAŽA ZA HRANU I POSUDE U KUĆANSTVU

Zdravstvena ispravnost

Hrana se često pakira u plitice izrađene od ekspanirajućeg **polistirena** (PS), poznatog pod nazivom *stiropor*.

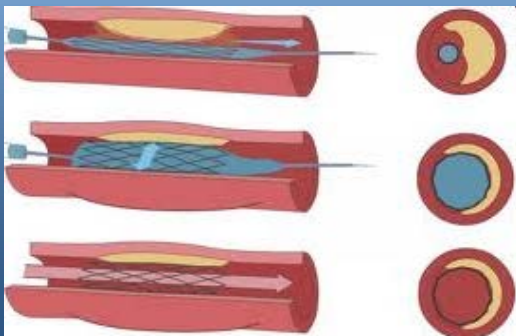
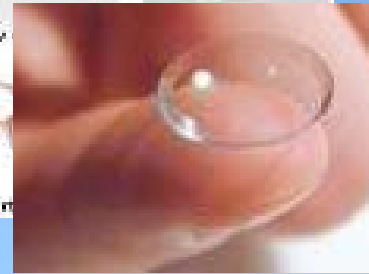
Pribor za jelo je od **PS** kao i čaše za jogurt

Polietilenske (PE) folije, **PET** i **PE** boce. Posudice za margarin **polipropilena** (PP), podloga za u bombonjeri je iz **PET-a**, kao i čaše za sladoled.

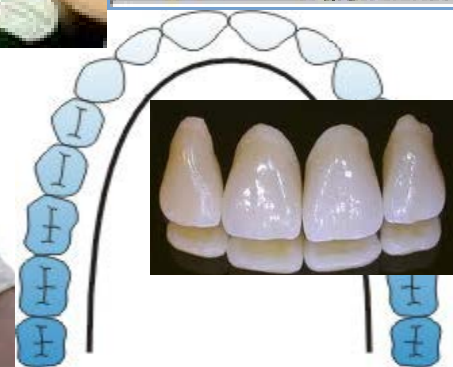

MEDICINA

- **Kontaktne leće**, zatim **vene**, kao i **kosti** izrađuju se od polimera -**BIOKOMPATIBILNI**
- **Umjetni kukovi** izrađuju se od **HDPE** ili danas sve više u kombinaciji s anorganskim materijalima.
- **Umjetni zubi i zubne plombe (akrilati)** kao i **kapsule lijekova** također su izrađene od polimera.
- **Naočale** se uglavnom izrađuju od specijalnih vrsta **polikarbonata**, **kontaktne leće** izrađuju od hidrogela (hidroksietil metakrilata, pHEMA) silikonskog hidrogela od polidimetilsiloksana.
- **Kateteri** od **silikona**

ugradnja umjetne aortalne valvule putem katetera kroz žilu u preponi

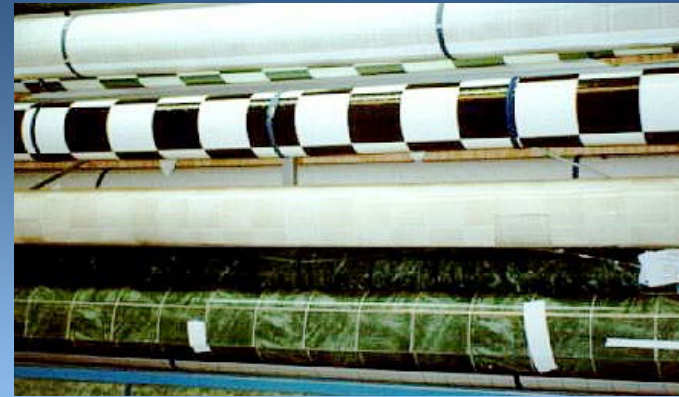
KOZMETIKA

- **Di**lake četkice za zube izrađene su od **najlona**, a drška od **polietilena**.
- Različite **bočice** za šampone i drugu kozmetiku izrađuju se od polietilena visoke gustoće (**HDPE**).
- Šamponi sadrže **hidroksi etil celulozu**, kao emulgator .

GRAĐEVINSKI MATERIJALI

- Tepisi za kućanstvo izrađuju se od **najlona**, a mogu se obraditi s **poli(tetraflor- etilenom)** čime postaju otporni na mrlje.
- Tepisi se danas proizvode i od **polipropilena**, naročito oni za vanjsku upotrebu.
- Linoleum je vrsta tepiha pogodna za primjenu u kuhinjama i kupaonicama, a izrađuju se od **poli(vinil-klorida) (PVC)**.
- Kanalizacijske cijevi se izrađuju od **PP, PVC i HDPE**
- Termoizolacija fasada – **stiropor**.

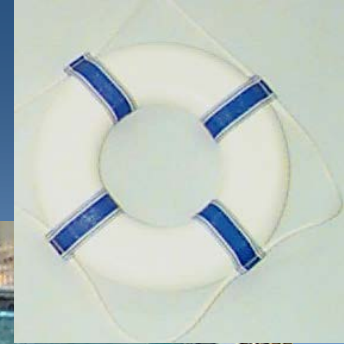
BAZENI i OPREMA ZA VODU

Bazeni su se izrađivali iz betona i onda oblagali nepropusnim materijalima dok danas se oblažu **blokovicim a stirena** ili se čak direktno na iskopanu zemlju polaže deblja **folija** izrađena od **PVC**.

Površina kade u sauni presvučena je **poli(metil-metakrilatom)**.

- Kolut za *spašavanje* izrađen je od **PS**, a uža na njemu od najlona.

Polimeri i gume, općenito, nepropusni za vodu i vlagu.

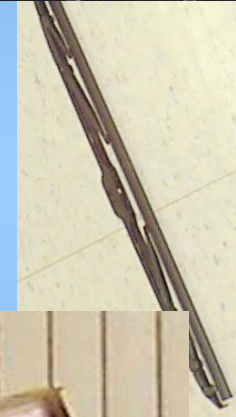
DIJELOVI ZA AUTOMOBILE I AVIONE

- Polimeri - u proizvodnji automobila, a naročito aviona i raketa Prednosti polimernih materijala - imaju dobra svojstva, (kvalitetni su), lagani, relativno jeftini.
- Masa automobila od početne je smanjena za 1/3 što značajno pridonosi smanjenju potrošnje goriva.

Da bi ukupna masa automobila bila što manja mogao bi se koristiti npr. aluminij, ali je on skup i za određene primjene nedovoljno tvrd.

Zatim, određeni polimeri iznimno dobro podnose niske temperature (-50), a da pritom ne postanu kruti i lomljivi.

U kombinaciji s drugim materijalima stvaraju kompozite što im omogućuje postizanje iznimne tvrdoće i primjenu u širokom temperaturnom području.

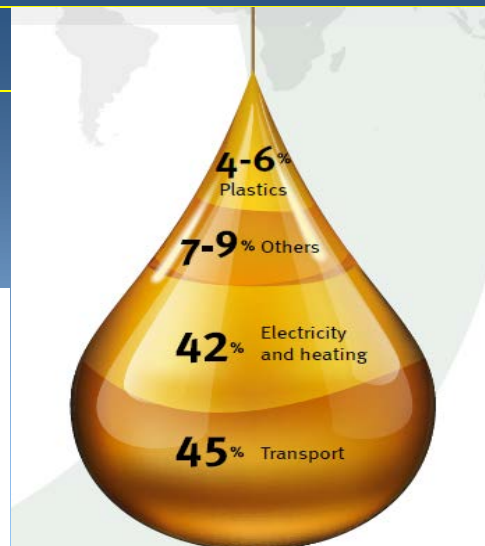

PREGLED TIJEKA DOBIVANAJ POLIMERNIH MATERIJALA

OSNOVNI IZVORI	MONOMERI Prerada nafte	POLIMERI SINTEZA	KRAJNI PROIZVOD	POSTUPCI PRERADE
NAFTA	PROPILEN	PP	PLASTIKA	EKSTRUZIJA PREŠANJE
	ETILEN	PE	GUMA/ KAUČUK	KALANDIRANJE PREŠANJE
PRIRODNI FLIN	STIREN	PS	VLAKNA	PREĐA VLAKNA
KLOR	VINIL KLORID	PVC	LJEPILA, BOJE I PREMAZI	PREVLAČENJE
DUŠIK FLOR	CIKLOHEKSAN	PA	CELULARNI MATERIJALI	EKSPANDIRANJE PJENJENJE

Za dobivanje POLIMERA troši se 4-6 % NAFTE

Potrošački ugljikov trag (CO2 ekv) (Rujnić-Sokele M., 2011)
s obzirom na potrošnju nafte

POLIMERNI MATERIJALI

- PLASTIKA, GUMA, BOJE I LAKOVI, LJEPILA, VLAKNA,
CELULARNI materijali (spužve, ekspanzirani PS)

Nedostatak polimera

- neobnovljiv izvor sirovine
- nisu biološki razgradljivi

Prednost polimera

- polimeri su izvor energije,
- mogu se reciklirati

Napredak suvremenih **tehnologija direktno** snažno je povezan sa razvojem **novih materijal**.

Tako su u povijesti periodi razvoja društva nazvani po materijalima:

-kamenno doba, brončano doba, željezno doba.

Najvažniji materijali **modernog doba** su:

- plastika, keramika i čelik.

ŽIVOTNI CIKLUS PLASTIČNIH MATERIJALA

Plastični materijali na kraju životnog ciklusa i dalje predstavljaju vrijednu sirovinu koja se može pretvoriti u

- materijal
- energiju

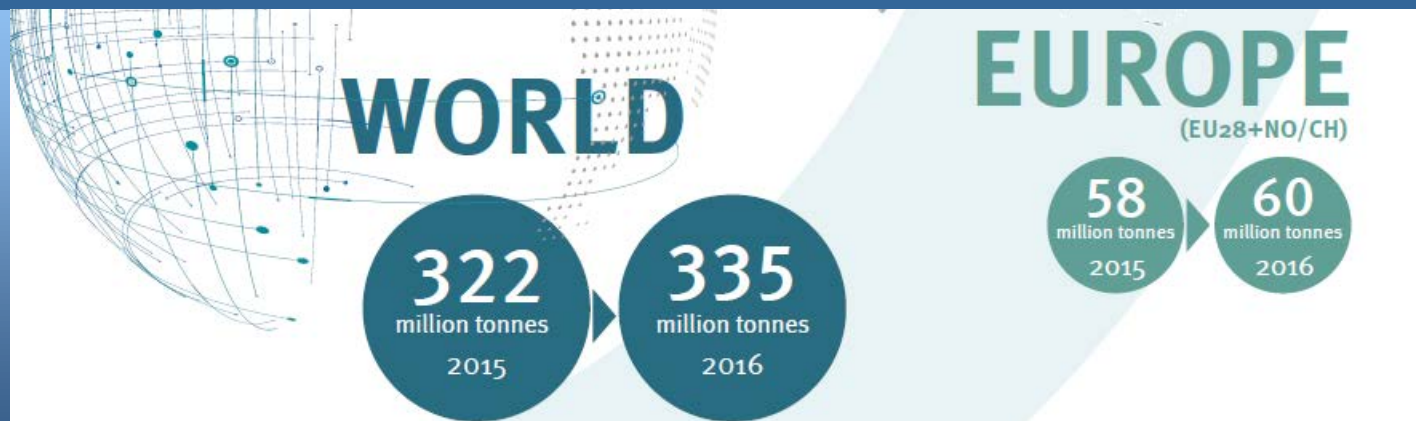
Izvor. Plastics Europe, udruženje proizvođača plastike u Europi, 2016.

EKONOMSKI UČINCI PROIZVODNJE PLASTIČNIH MATERIJALA U EU28

Industrija plastičnih materijala uključuje: proizvodnju polimera, preradu, recikliranje, proizvodnja strojeva.

- Zapošljavanje - više od 1.5. milion radnih mjesta
- Tvrtke - 60. 000
- Obrt novca - 350 milijardi eura (2016.)
- trgovinska bilanca - 15 milijardi eura

▪ PROIZVODNJA PLASTIKE

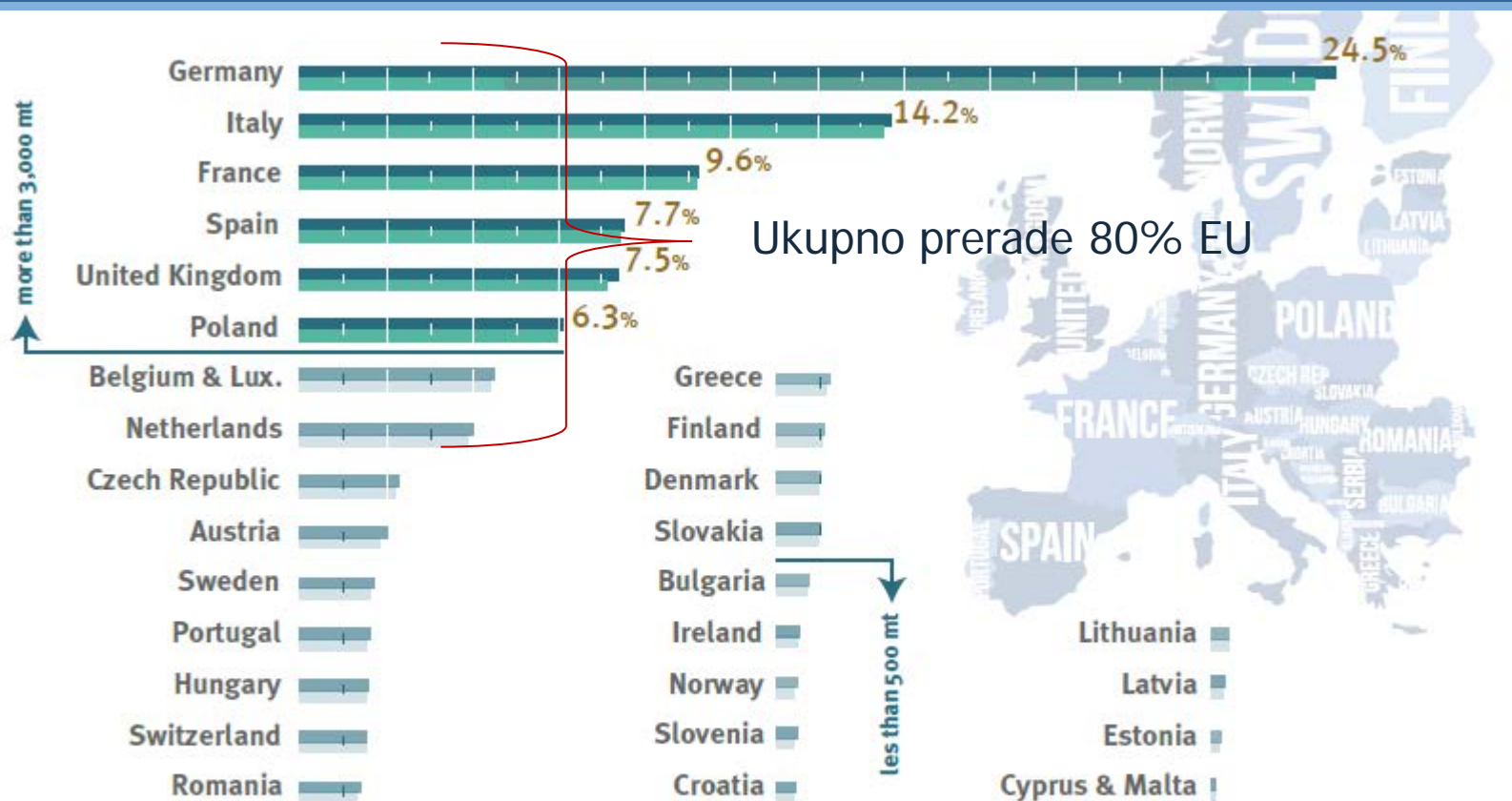

PROIZVODNJA PLASTIČNIH POLIMERNIH MATERIJALA (2016.)

PRERADA PLASTIČNIH POLIMERNIH MATERIJALA PO DRŽAVAMA (2016.)

Preradi se cc 50 miliona tona plastičnih materijala: uključeni su termoplasti, termoseti, ljepila, boje i lakovi, nisu uključena sintetska vlakna

49.9
m t

The six larger European countries and the Benelux cover almost 80% of the European demand in 2016

2016
2015

PRERADA PLASTIČNIH POLIMERNIH MATERIJALA po gospodarskim granama (2016.)

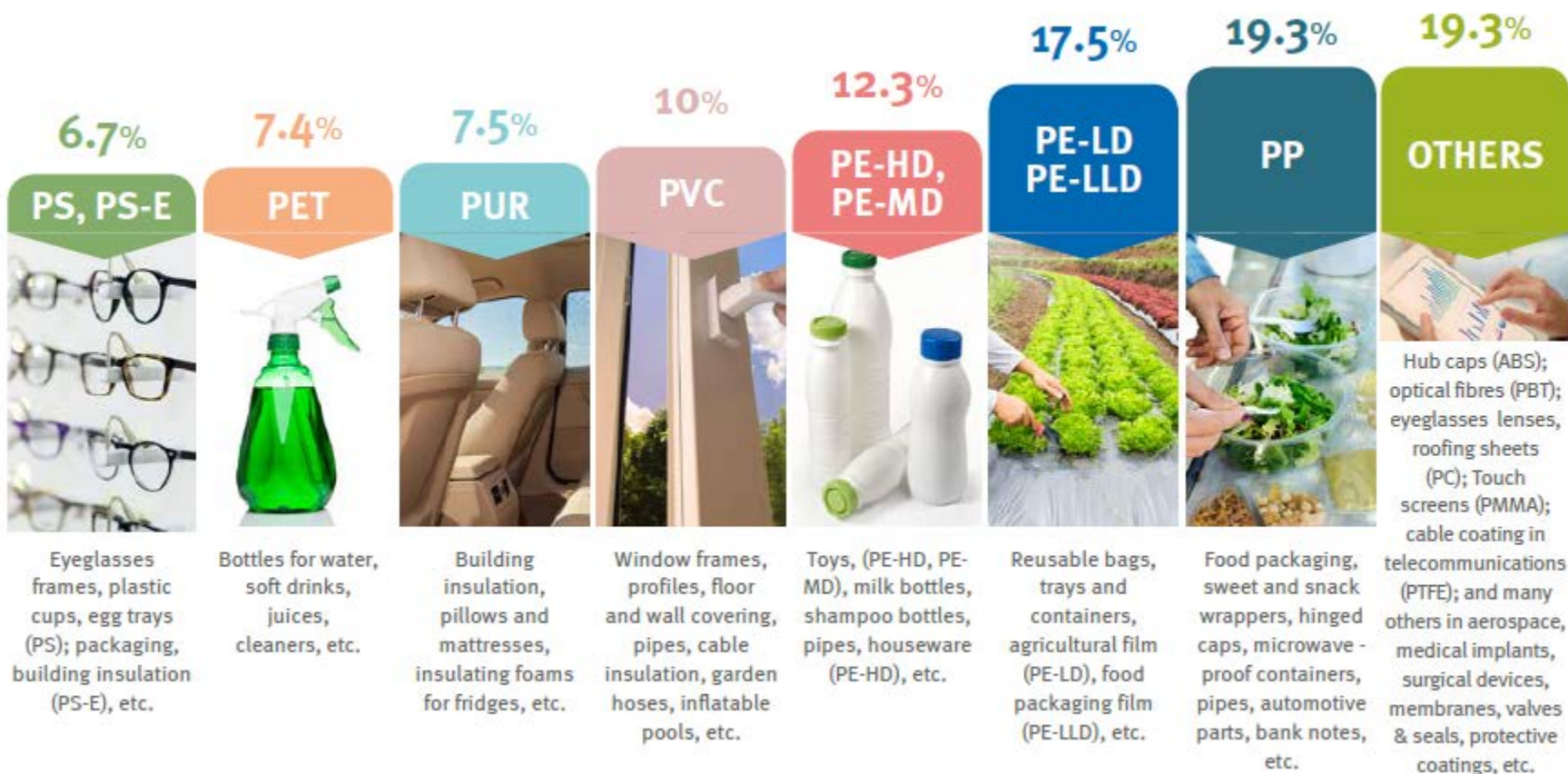
49.9
mt

PRERADA PLASTIČNIH POLIMERNIH MATERIJALA po VRSTI POLIMERA (2016.)

49.9
mt

PRERADA PLASTIČNIH POLIMERNIH MATERIJALA po gospodarskim granama i po vrstama polimer (2016.)

Ambalažni materijali, građevinarstvo I automobilska industrija
upotrijebe i do cca 70 % svih polimernih materijala

